

Спеціалізованій вченій раді ДФ 41.884.099

Одеського державного університету

внутрішніх справ

65044, м. Одеса, вул Успенська, 1

ВІДГУК

офіційного опонента – доктора юридичних наук, доцента Боровика Андрія Володимирович на дисертацію Процюка Едуарда Олександровича «Адміністративно-правові постслужбові антикорупційні обмеження щодо функціонерів публічного сектору», подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Актуальність теми дослідження. Корупція, будучи надзвичайно складним і багатогранним суспільним явищем, спонукає державу до вироблення цілісного правового механізму, здатного не тільки формально проголошувати заборону протиправних дій, а й упроваджувати чітку систему відповідальності та контролю. Ефективність антикорупційної політики значною мірою залежить від якості, несуперечливості й узгодженості правових актів. Відсутність єдиної системної законодавчої бази, яка охоплювала б усі стадії запобігання корупції, вкрай ускладнює практичне втілення антикорупційних заходів і зводить нанівець їхню результативність. Логічно припустити, що тільки через відпрацьований законодавчий механізм уможливлується ефективна антикорупційна діяльність публічних органів, а також конструктивна взаємодія суспільства з органами влади щодо запобігання корупційним і пов'язаним з корупцією правопорушенням.

Постслужбові антикорупційні обмеження, будучи вагомим елементом превентивного рубежу протидії корупції із відносно меншою пізнавальною увагою до них, теж потребують цілісної правової регламентації, яка повинна узгоджуватись з усією системою національного законодавства у сфері протидії корупції.

Незалежно від того, чи регулюють відповідні акти порядок постслужбового представництва, збереження інформації з обмеженим доступом або ж прийнятність правочину з колишніми колегами, їхнє змістовне наповнення має відповідати загальним конституційним та антикорупційним засадам.

Адже включення до правової матерії несистемних норм, що суперечать одна одній або основним постулатам протидії корупції, лише зменшує позитивний вплив законодавчих приписів на поведінку колишніх службових осіб та пов'язаних із ними діючих функціонерів. Дослідження ж системності правового регулювання постслужбових антикорупційних обмежень стає тим більш нагальним з огляду на включення питання їх деліктного забезпечення до кола стратегічних антикорупційних векторів.

Таким чином, обрана Процюком Е.О. тема дисертації потребує комплексного і системного дослідження, спрямована на розв'язання важливого для вітчизняної правничої науки завдання і відповідає вимогам актуальності.

У роботі чітко простежується зв'язок з науковими програмами, планами та темами. Дисертацію виконано відповідно до положень Стратегії національної безпеки України (Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020); Робота відповідає Національній стратегії у сфері прав людини на 2021-2023 роки (затверджена указом Президента України від 24 березня 2021 року № 21 119/2021); Пріоритетним напрямом розвитку науки і техніки та інноваційної діяльності (відповідно до Закону України від 12 січня 2023 року № 2859); тематики наукових досліджень і науково-технічних (експериментальних) розробок на 2020–2024 роки (наказ МВС України від 11 червня 2020 р. № 454), а також в межах науково-дослідних робіт Одеського державного університету внутрішніх справ «Пріоритетні напрямки розвитку реформування правоохоронних органів в умовах розгортання демократичних процесів у державі» (реєстраційний номер 0123U103538), інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ «Державно-правові засади формування безпекового середовища в Україні» (реєстраційний

номер 0123U103716) та кафедри адміністративно-правових дисциплін інституту права та безпеки Одеського державного університету внутрішніх справ: «Забезпечення адміністративно-правовими засобами прав і свобод людини і громадянина в Україні» (державний реєстраційний номер 0125U001209).

Тему дисертації затверджено Вченою радою Одеського державного університету внутрішніх справ 29 вересня 2022 року (протокол № 1).

Не викликають заперечень **достовірність і наукова новизна наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації**. Вони забезпечуються: застосуванням загальнонаукових і спеціально-наукових методів, які обрано відповідно до теми цієї наукової роботи; науково-теоретичним підґрунтям дисертації виявилися наукові праці фахівців, у тому числі зарубіжних, у галузі адміністративного та кримінального права, тощо; нормативно-правову базу роботи складають національні та міжнародно-правові нормативні акти кримінального так і адміністративного законодавства, що регулюють питання запобігання корупції, що складають емпіричну базу дослідження.

Наукова новизна отриманих результатів Е.О.Процюком полягає в тому, що дисертація є однією із перших у вітчизняній адміністративній науці дослідженням постслужбових антикорупційних обмежень щодо колишніх функціонерів публічного сектору. У підсумку здійсненого дослідження виокремлено нові наукові положення та висновки, зокрема:

-визначено специфічність постслужбових антикорупційних обмежень в межах антикорупційного механізму через: а) їх статусно-суб'єктною застосовуваністю до визначеного кола функціонерів публічної служби; б) темпоральною вказівкою, з якою пов'язується можливість їх застосування (після припинення публічної служби); в) їх предметним змістом, що виражено в якісних характеристиках застосовуваних обмежень;

-висвітлено вплив основоположних принципів Конституції України, зокрема верховенства права та законності, на визначення меж таких заборон

попри зрозумілу відсутність прямих приписів про постслужбову антикорупційну регламентацію у тексті Основного Закону;

-аргументовано потребу виведення законного представництва з антикорупційної заборони для колишніх публічних функціонерів через внесення відповідних змін до положень антикорупційного законодавства;

удосконалено: положення щодо визначення місця антикорупційних постслужбових обмежень в антикорупційному механізмові через врахування такого: застосування постслужбових обмежень впорядковано нормами публічних галузей права, їх практичне втілення засновано на застосуванні засобів адміністративно-правового впливу, вони є частиною антикорупційного механізму; підхід до співвідношення понять «службова інформація» та «інформація, пов'язана з службовою діяльністю», які не є тотожними за змістом; положення щодо можливості застосування широкого підходу до трактування суб'єктів вчинення адміністративного проступку, передбаченого ст. 172-⁸ КУпАП та віднесення до їх складу колишніх функціонерів;

набули подальшого розвитку: положення щодо мультидисциплінарності постслужбових заборон, адже вони підпираються нормами трудового, цивільного, господарського та інших галузей права, формуючи систему, спрямовану на унеможливлення корупційних ризиків при переході ексслужбовців до приватних інституцій або зайнятті ними підприємницькою діяльністю; положення щодо тенденції поступової інтеграції та упорядкування антикорупційних положень у напрямку можливого виокремлення антикорупційного права як комплексної галузі.

Всі представлені автором положення, висновки та рекомендації мають не лише наукову, а й практичну цінність. Переважна більшість авторських здобутків впроваджена у наукову-дослідницьку діяльність, навчальний процес і правозастосовну сферу, що підтверджується актами впровадження. Отже, саме із наведених та багатьох інших причин дисертаційне дослідження Е.О.Процюка, без всякого сумніву, вирізняється новизною й оригінальністю та свідчить про досягнення дисертантом високого фахового рівня для проведення

високоефективних наукових досліджень.

Про повноту викладення наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації свідчить та обставина, що результати дисертаційного дослідження відображені у 8 наукових публікаціях, серед яких 4 статті у виданнях, включених МОН України до переліку наукових фахових видань з юридичних наук, а 4 – тези доповідей на міжнародних та всеукраїнських науково-практичних конференціях. Оформлення дисертаційної роботи, виконаної Е.О. Процюком, відповідає всім вимогам, встановленим для цього виду наукових праць. Зміст анотації та висновків відображає основні положення дослідження. Дисертація у цілому свідчить про вільну орієнтацію автора в адміністративному праві, добру обізнаність у науковій літературі й законодавстві, що відповідає високому рівню наукової кваліфікації.

Висновки і пропозиції автора ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним. Більшість висновків дисертанта науково обґрунтовані й оригінальні, сприяють перегляду усталених догм.

Зауваження щодо змісту дисертації. Позитивна оцінка дисертаційного дослідження Е.О.Процюка у цілому та її окремих положень зокрема, не виключає можливості та необхідності висловити певні застереження і зауваження щодо позицій, які потребують критичної оцінки, є спірними або потребують додаткової аргументації та дають можливість вступити у дискусію з автором:

1. Автором запропоновано прийняття окремого нормативно-правового акту, який би регулював питання антикорупційних обмежень функціонерів публічного сектору після закінчення служби, у рамках вдосконалення національного антикорупційного законодавства. Але, існуюча нормативна основа дозволяє це зробити без окремої деталізації. Тому дана пропозиція потребує додаткової аргументації.

2. Потребує пояснення позиція автора, щодо питання розширення сфери застосування антикорупційної заборони представництва від органу до всієї

відомчої вертикалі чи відповідної системи органів. Проте, локалізація застосування цього обмеження може призвести виключно до його недієвості через можливі маніпуляції.

3. У контексті постслужбових антикорупційних обмежень автором запропоновано їх класифікація, щодо забезпеченості: а) спеціальними засобами юрисдикційно-відновлювального реагування; б) спеціальними засобами юрисдикційно-відновлювального і юрисдикційно-деліктного реагування; в) спеціальними засобами юрисдикційно-відновлювального і загальними засобами юрисдикційно-деліктного реагування; г) спеціальними засобами юрисдикційно-відновлювального і процедурно-процесуального реагування. У цьому аспекті неочевидним залишається їх застосування до конкретних антикорупційних обмежень.

4. Не достатньо обґрунтованими слід вважати положення дисертації щодо мультидисциплінарності постслужбових антикорупційних обмежень, які первинно мають адміністративно-правовий характер.

5. Цікавими є висновки дисертанта щодо співвіднесення службової інформації та інформації, що пов'язана із службовою діяльністю для цілей антикорупційного законодавства. Проте, чи ці положення мають абсолютний характер чи є лише науковим висновком, що не завжди узгоджується з правореалізацією.

В той же час висловлені зауваження переважно мають характер побажань і суттєво не впливають на загальну високу наукову цінність рецензованої роботи та позитивну оцінку проведеного Процюком Е.О. дослідження. Наявність дискусійних питань, насамперед, характеризують актуальність і складність теми дослідження та власний підхід дисертанта до її розгляду.

Висновок щодо відповідності дисертації встановленим вимогам.
Грунтуючись на викладеному вважаю, що дисертаційне дослідження Процюка Едуарда Олександровича на тему: «Адміністративно-правові постслужбові антикорупційні обмеження щодо функціонерів публічного сектору», подане на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право», є

завершеним монографічним дослідженням, яке виконане на належному рівні та відповідає вимогам, що пред'являються до подібного роду робіт. Тема дисертації є актуальною, сформульовані автором висновки та рекомендації є достатньо аргументованими, характеризуються науковою новизною та мають значення не лише для адміністративно-правової науки, але й для правозастосовної практики. У роботі наявні посилання на джерела інформації у разі використання ідей, розробок, тверджень, відомостей; дотримано вимоги норм законодавства про авторське право; надано достовірну інформацію про результати наукової діяльності, використані методики досліджень і джерела інформації.

Зокрема, опонентом у дисертації та наукових публікаціях здобувача не виявлено академічного плагіату, самоплагіату, фальсифікації та фабрикації. Викладені у дисертаційному дослідженні Процюка Е.О. рекомендації та конкретні пропозиції з удосконалення окремих суперечностей, нечіткостей відповідних правових визначень адміністративного законодавства у сфері запобігання корупції є теоретично обґрунтованими та аргументованими, хоча і не позбавлені дискусійності.

Висновки та рекомендації, які отримані у процесі дослідження мають важливе практичне і теоретичне значення для науки адміністративного права та антикорупційного законодавства. Основні положення дисертаційного дослідження з належним ступенем повноти були відображені автором у чотирьох наукових статтях, підготовлених та опублікованих автором дисертації. Їх кількість і якість відповідає вимогам щодо публікацій, зарахованих за темою дисертації. Таким чином, дисертація представлена Процюком Е.О. є самостійним завершеним науковим дослідженням, в якому отриманні нові науково обґрунтовані результати, спрямовані на вирішення наукового завдання, тому ця робота має істотне значення для розвитку вітчизняної адміністративно-правової науки та правозастосування.

Обсяг основного тексту дисертації відповідає встановленим нормативам до такого виду наукових робіт. Мова роботи характеризується точністю,

логічністю та послідовністю викладу, що відповідає науковому стилю. Наукові положення у тексті дисертації за формою викладу доступні, у смисловому цілісні та взаємопов'язані.

ЗАГАЛЬНИЙ ВИСНОВОК.

Отже, можна дійти загального висновку, що дисертація «Адміністративно-правові постслужбові антикорупційні обмеження щодо функціонерів публічного сектору» відповідає спеціальності 081 - «Право» та вимогам Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у закладах вищої освіти (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 23 березня 2016 р. № 261 (зі змінами від 03.04.2019 р. № 283 та від 19.05.2023 р. № 502), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим наказом Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 р. № 40 (зі змінами від 31.05.2019 р. № 759), та пп. 5–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44 (зі змінами від 21.03.2022 р. № 341 та від 19.05.2023 р. № 502), а її автор – Процюк Едуард Олександрович заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 08 - «Право» за спеціальністю 081 – «Право»

Офіційний опонент:

віце-президент з наукової роботи

Науково-дослідного інституту

публічного права

доктор юридичних наук, доцент

Андрій БОРОВИК